

Sağlık Finansmanında Sürdürülebilirlik: Türkiye’de Yayımlanan Doktora Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme

Sustainability in Health Financing: An Evaluation on Doctoral Theses Published in Turkey

Fatih Konak¹, Yasemin Demir²

¹ Prof. Dr., Hitit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, fatihkonak@hitit.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-6917-5082

² Dr., Bağımsız Araştırmacı, yaseminaydnmr@hotmail.com, Orcid ID: 0000-0001-7383-5541

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler

Sağlık Finansmanı,
Sürdürülebilirlik,
Ulusal Tez Merkezi,
MAXQDA

Makale Geçmişi:

Geliş Tarihi: 3 Temmuz 2025
Kabul Tarihi: 2 Ekim 2025

ARTICLE INFO

Keywords

Health Financing,
Sustainability,
National Thesis Centre,
MAXQDA

Article History:

Received: 3 July 2025
Accepted: 2 October 2025

ÖZET

Sağlık hizmetlerinin finansmanı, sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması gereken kritik alanlardan biri olup sağlık sistemlerinin uzun vadeli etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Bu çalışmada, sağlık finansmanında sürdürülebilirlik kavramının Türkiye’de akademik düzeyde nasıl ele alındığını incelemek amacıyla sağlık ve finans temalarını bir arada işleyen doktora tezleri içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yapılan tarama sonucunda belirlenen 16 doktora tezi incelenmiştir. Verilerin sistematik bir şekilde analiz edilmesi için MAXQDA 2020 paket programı kullanılmış olup, tezler üniversiteler, iller, yıl, bölüm sayısı ve literatür yoğunluğu olmak üzere beş temel kod başlığı altında değerlendirilmiştir. Bulgular, sürdürülebilir sağlık finansmanı konusunun doktora düzeyinde ele alındığını, ancak akademik yazında henüz sınırlı bir yer kapladığını göstermektedir. Tezlerde sağlık finansmanının farklı yönleri incelenmiş olsa da, sürdürülebilirlik perspektifinin detaylı bir çerçevede ele alınmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda, sürdürülebilir sağlık finansmanına yönelik akademik ilginin artırılması ve konuya disiplinlerarası bir yaklaşım getirilmesi gerektiği öne çıkmaktadır. Çalışma, Türkiye’de sağlık finansmanında sürdürülebilirlik olgusunun akademik araştırmalardaki mevcut durumunu ortaya koyarak gelecekte yapılacak çalışmalara yön verecek önemli bir zemin sunmaktadır.

ABSTRACT

The financing of health services is one of the critical areas that should be provided with a sustainable structure and directly affects the long-term effectiveness of health systems. In this study, in order to examine how the concept of sustainability in health financing is handled at the academic level in Turkey, doctoral theses that deal with the themes of health and finance together were evaluated by content analysis method. Within the scope of the research, 16 doctoral theses identified as a result of the search in the National Thesis Centre database of the Council of Higher Education (YÖK) were examined. MAXQDA 2020 package programme was used to systematically analyse the data, and the theses were evaluated under five main code headings: universities, provinces, year, number of departments and literature density. The findings show that the topic of sustainable health financing is addressed at the doctoral level, but has yet to occupy a limited place in the academic literature. Although different aspects of health financing have been analysed in theses, it has been determined that the sustainability perspective has not been addressed in a detailed framework. In this context, it comes to the fore that academic interest in sustainable health financing should be increased and an interdisciplinary approach should be brought to the subject. The study presents the current status of sustainability in health financing in academic research in Turkey and provides an important basis for future studies.

Sağlık hizmetlerinin finansmanı, modern toplumların en temel ekonomik ve sosyal sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Artan sağlık harcamaları, nüfusun yaşlanması, teknolojik ilerlemeler ve sağlık sistemlerine olan taleplerin sürekli olarak değişmesi, sağlık finansmanı modellerinin sürdürülebilirliğini zorunlu kılmaktadır (World Health Organization [WHO], 2023). Sürdürülebilir bir sağlık finansmanı modeli, yalnızca günümüzün sağlık harcamalarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda gelecekteki nesiller için de etkili ve erişilebilir bir sağlık hizmeti altyapısını oluşturmayı hedeflemektedir (Rechel vd., 2018).

Sürdürülebilirlik, yalnızca mevcut ihtiyaçları karşılamakla sınırlı kalmayıp, doğal kaynakların korunmasını ve gelecek nesillerin haklarının gözetilmesini de içeren bütüncül bir yaklaşımdır. Bu doğrultuda, yenilenebilir ve geri dönüştürülebilir kaynakların tercih edilmesi, plastik tüketiminin en aza indirilmesi ve enerji ile su gibi temel kaynakların verimli bir şekilde kullanılması sürdürülebilirlik anlayışının temel unsurları arasında yer almaktadır. Küresel ısınma, sanayileşmenin hız kazanması, su kaynaklarının azalması ve artan nüfus gibi faktörler, sürdürülebilirliği giderek daha kritik bir konu haline getirmiştir. Bu bağlamda, sürdürülebilirlik yalnızca çevresel bir kaygı olmanın ötesinde dünyayı koruma sorumluluğunu da içeren bir yaklaşım olarak değerlendirilmelidir (Demir & Konak, 2023, s. 325). Gelecek nesillerin yaşam koşullarını göz önünde bulundurarak mevcut kaynakların etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi sürdürülebilir kalkınmanın temel ilkelerinden biridir. Bu nedenle sürdürülebilirlik olgusu, küresel ölçekte çözüm gerektiren çevresel ve ekonomik sorunların ele alınmasında hayati bir önem taşımaktadır (Konak & Demir, 2023, s. 26). Finansal sürdürülebilirlik, sağlık sektöründe iki temel perspektiften ele alınmaktadır. Birincisi kamu ve özel sektör tarafından finanse edilen sağlık hizmetlerinin uzun vadeli mali istikrar içerisinde nasıl sürdürülebileceği sorunudur. İkincisi ise sağlık kuruluşlarının mali kaynaklarını verimli kullanarak hizmet kalitesinden ödün vermeden operasyonlarını nasıl sürdürebilecekleridir (Saltman vd., 2019). Bu bağlamda, sağlık hizmetlerinde sürdürülebilirlik ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları kapsayan çok yönlü bir yapıya sahiptir ve sağlık sistemlerinde finansmanın konumu kritik bir belirleyici olarak değerlendirilmektedir (European Commission, 2022).

Bu çalışma, Türkiye’de sağlık finansmanı ve sürdürülebilirlik konularının akademik düzeyde nasıl ele alındığını incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle sağlık finansmanında sürdürülebilirliğe odaklanan doktora tezleri içerik analizi yöntemiyle değerlendirilecektir. Araştırma kapsamında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veritabanında yapılan taramalar sonucunda belirlenen 16 doktora tezi incelenmiştir. İçerik analizi sürecinde nitel veri analizinde yaygın olarak kullanılan MAXQDA 2020 paket programı kullanılmıştır. Tezler üniversiteler, iller, yıl, bölüm sayısı ve literatür yoğunluğu olmak üzere beş temel kod başlığı altında değerlendirilmiş, sağlık finansmanında sürdürülebilirliğin akademik araştırmalarda nasıl konumlandırıldığı ortaya konmuştur. Bulgular; sağlık finansmanı alanında yapılan çalışmaların giderek arttığını, ancak sürdürülebilirlik perspektifinin henüz sınırlı düzeyde ele alındığını göstermektedir. Bu bağlamda doktora düzeyindeki çalışmaların sağlık sektörünün finansal sürdürülebilirliği konusunda ne tür katkılar sunduğunu ve gelecekte hangi alanlara odaklanması gerektiğini belirlemek çalışmanın temel hedefleri arasındadır.

Türkiye’de sağlık finansmanı bağlamında sürdürülebilirlik olgusunun akademik araştırmalardaki mevcut durumunu ortaya koyarak gelecekte yapılacak çalışmalara yön verecek önemli bir referans kaynağı sunmaktadır. Çalışmanın en önemli katkılarından biri doktora düzeyindeki araştırmaların sistematik bir şekilde incelenmesi ve bu alanda hangi boşlukların bulunduğu belirlenmesidir. Özellikle sağlık finansmanının sürdürülebilirliği konusunda literatürdeki eksiklikler göz önüne alındığında bu araştırma sağlık sektörü yöneticileri, politika yapıcılar ve akademisyenler için önemli bulgular sağlayacaktır. Önümüzdeki dönemlerde sağlık finansmanı ve sürdürülebilirlik kavramlarının daha geniş ölçekli araştırmalarla ele alınması ve uluslararası karşılaştırmalarla desteklenmesi önerilmektedir.

1. SAĞLIK FİNANSMANI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sürdürülebilirlik, çağımızın en kritik kavramlarından biri haline gelmiş olup ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarıyla geniş bir perspektifte ele alınmaktadır. Kavramın kökenleri doğal kaynakların korunması ve gelecek nesillere aktarılması fikrine dayanmaktadır. İlk olarak 18. yüzyılda Almanya’da orman yönetimi bağlamında ortaya atılan sürdürülebilirlik kavramı (Scoones, 2007, s. 589) günümüzde çok daha geniş bir çerçevede değerlendirilmektedir. Özellikle 1987 yılında yayımlanan Brundtland Raporu ile sürdürülebilir kalkınma kavramı uluslararası literatüre girmiş ve “gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetini tehlikeye atmadan bugünün ihtiyaçlarını karşılamak” olarak tanımlanmıştır (World Commission on Environment and Development [WCED], 1987). Bu tanım sürdürülebilirliğin yalnızca doğal kaynakların korunmasıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda ekonomik büyüme ve toplumsal refahın da dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramı, günümüzde yalnızca çevresel bir gereklilik olarak değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal bir zorunluluk olarak da ele alınmaktadır. Çevresel sürdürülebilirlik, doğal kaynakların korunması ve yenilenebilir enerji kullanımının artırılmasını içerirken, ekonomik sürdürülebilirlik, ülkelerin ve işletmelerin uzun vadeli büyüme ve istikrarını sağlamayı hedeflemektedir. Toplumsal sürdürülebilirlik ise bireylerin refahını artırarak sosyal adaletin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle sanayileşmenin hız kazanması, tüketim odaklı ekonomilerin yaygınlaşması ve gelir eşitsizliklerinin derinleşmesi sürdürülebilirlik tartışmalarını daha da önemli hale getirmiştir (Kates vd., 2012). Bu bağlamda sürdürülebilirlik politikalarının etkinliği, uluslararası iş birliği, inovasyon ve bilinçli tüketim alışkanlıklarının yaygınlaştırılmasıyla doğrudan ilişkilidir. Sağlık, eğitim, ulaşım ve gıda gibi temel hizmetlerin sürdürülebilir kalkınma perspektifiyle planlanması uzun vadede toplumların refah düzeyini artıracaktır. Gelecekte sürdürülebilirliğin küresel ekonomi politikalarında daha merkezi bir konumda olacağı öngörülmektedir. İklim değişikliği, artan nüfus, doğal kaynakların tükenme riski ve finansal krizler, sürdürülebilir yaklaşımların zorunluluk haline gelmesine neden olmaktadır (Rockström vd., 2009). Birleşmiş Milletler'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri de sürdürülebilirliği küresel politika gündeminin merkezine yerleştirmekte ve finansal sürdürülebilirliğin önemini vurgulamaktadır (United Nations, 2015). Dolayısıyla hem kamu politikalarında hem de özel sektör stratejilerinde sürdürülebilirliğin temel bir ilke olarak benimsenmesi gerekmektedir.

Finansal sürdürülebilirlik, bir ekonomik sistemin uzun vadede istikrarlı ve dengeli bir şekilde devam edebilmesini sağlamaya yönelik yaklaşımları ifade etmektedir. Özellikle kamu ve özel sektör finansmanı arasındaki dengeler finansal sürdürülebilirliğin sağlanmasında kritik rol oynamaktadır (Saltman vd., 2019). Bu bağlamda finansal sürdürülebilirlik kavramı, sağlık sektöründe ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü sağlık hizmetleri sürekli artan maliyetleri ve finansal kaynakların etkin yönetilmesini gerektiren bir alan olarak sürdürülebilir finansman modellerine ihtiyaç duymaktadır (Rechel vd., 2018). Finansal sürdürülebilirlik, yalnızca devlet bütçesinin sağlıklı bir şekilde yönetilmesini değil, aynı zamanda bireylerin ve işletmelerin uzun vadeli ekonomik refahını da garanti altına almayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, finansal sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için gelir-gider dengesinin korunması, kamu borçlarının yönetilebilir seviyelerde tutulması ve yatırımların sürdürülebilir ekonomik büyümeyi destekleyecek şekilde yönlendirilmesi gerekmektedir (Barr vd., 2016). Özellikle küresel ekonomik dalgalanmalar ve krizler ülkelerin mali yapıları üzerinde büyük baskılar yaratmakta, bu da kamu harcamalarının uzun vadeli sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Finansal sürdürülebilirliğin sağlanması için vergi sistemlerinin adil ve etkin şekilde uygulanması sosyal güvenlik sistemlerinin sağlam temellere oturtulması ve kamu harcamalarının etkin bir mali disiplin çerçevesinde yönetilmesi gerekmektedir (Heller, 2003). Aynı zamanda özel sektör finansman modelleri de uzun vadeli istikrar açısından kritik öneme sahiptir. Şirketlerin mali sürdürülebilirliği sağlamak adına uzun vadeli yatırım stratejileri geliştirmesi, borç yönetimini dikkatle planlaması ve finansal riskleri minimize edecek politikalar benimsemesi gerekmektedir. Özellikle sağlık sektörü gibi yüksek maliyet gerektiren alanlarda finansal sürdürülebilirlik politikalarının geliştirilmesi hizmet sunumunun kesintisiz devamlılığı açısından büyük önem taşımaktadır.

Sağlık finansmanında sürdürülebilirlik, bireylerin ve toplumun uzun vadeli sağlık hizmetlerine erişimini sağlamak amacıyla mali kaynakların etkin bir şekilde yönetilmesini gerektirir. Sağlık sistemleri, kaynakların etkin kullanımı ile sağlık hizmetlerinin kalitesini ve erişilebilirliğini artırmayı hedeflemektedir (Mills, 2014). Gelişmekte olan ülkelerde, özellikle kamu finansmanı ile özel sağlık harcamaları arasındaki dengeyi sağlamak sürdürülebilir sağlık finansmanı açısından kritik bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Xu vd., 2011). Türkiye'de sağlık finansmanı, ağırlıklı olarak Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve genel sağlık sigortası üzerinden yürütülmekte olup, finansal sürdürülebilirlik açısından çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır (Tatar vd., 2011). Sağlık finansmanında sürdürülebilirliği sağlamak için çeşitli stratejiler geliştirilmiştir. Öncelikle sağlık harcamalarının etkin bir şekilde yönetilmesi, gereksiz maliyetlerin azaltılması ve sağlık sistemlerinin finansal olarak dayanıklı hale getirilmesi gerekmektedir (WHO, 2023). Bunun yanı sıra kamu ve özel sektör iş birliğinin güçlendirilmesi, alternatif finansman modellerinin geliştirilmesi ve sağlık harcamalarının daha verimli planlanması uzun vadede sürdürülebilir bir sağlık finansmanı açısından kritik öneme sahiptir (McIntyre vd., 2017).

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu araştırma, sağlık ve finans alanlarında sürdürülebilirliğin akademik düzeyde nasıl ele alındığını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında, Türkiye'de sağlık ve finans temalarını bir arada ele alan doktora tezleri incelenmiş ve bu tezlerin sürdürülebilir sağlık finansmanı bağlamında hangi konulara odaklandığı analiz edilmiştir. Araştırmanın veri seti, Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan ve sağlık finansmanı ile ilgili olan doktora tezlerinden oluşmaktadır. Bu tezler, belirlenen kriterler doğrultusunda sistematik bir şekilde incelenmiş ve içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Yapılan tarama sonucunda sağlık ve finans konularını birlikte ele alan toplam 16 doktora tezine ulaşılmıştır. Bu çalışmalar, sağlık finansmanında sürdürülebilirliğin akademik yazında nasıl ele alındığını ve hangi yönlerinin

vurgulandığını anlamak açısından önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Çalışmada nitel veri analizine dayalı bir yöntem benimsenmiş olup, tezlerin içerik analizi süreci MAXQDA 2020 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırmalarda veri toplama sürecinde gözlem, görüşme ve doküman incelemesi önemli teknikler arasında yer almaktadır (Creswell, 2013, s.190). Özellikle doküman incelemesi doğrudan gözlem ve görüşme tekniklerinin uygulanmasının mümkün olmadığı durumlarda yazılı ve görsel materyallerin araştırmaya dâhil edilmesini sağlayan bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Bu teknik, araştırılan konu veya olgu hakkında bilgi içeren belgelerin sistematik bir şekilde analiz edilmesini kapsamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 189).

Bu çalışmada, seçilen doktora tezleri içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İçerik analizi, yazılı belgelerden tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar elde etmek amacıyla kullanılan bir araştırma tekniği olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntem, araştırmacının belirli bir olguyu daha derinlemesine anlamasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda elde edilen bilgiler doğrultusunda uygulanabilir sonuçlara ulaşılmasına da yardımcı olur (Krippendorff, 2004, s.18). İçerik analizi sayesinde verilerin sistematik olarak tanımlanması ve gizli kalmış anlamların ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, araştırmada yer alan veriler belirli temalar ve kavramlar çerçevesinde kodlanarak analiz edilmiş ve anlamlı sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 242). İçerik analizinin gerçekleştirilmesinde nitel veri analizi yazılımlarından biri olan MAXQDA 2020 paket programı kullanılmıştır. MAXQDA, nitel ve karma yöntem araştırmalarında yaygın olarak kullanılan etkili bir analiz yazılımı olup, kullanıcılarına sistematik bir veri işleme ve yorumlama imkânı sunmaktadır. Windows ve Mac işletim sistemlerinde aynı özellikleri sunabilmesi programın esnek kullanım avantajlarını artırmaktadır. MAXQDA'nın sağladığı analiz imkânları oldukça geniş olup, temellendirilmiş teori, literatür incelemeleri, keşif amaçlı pazar araştırmaları, nitel veri analizleri ve karma yöntem yaklaşımları gibi farklı araştırma türleri için kullanılabilir (MAXQDA, 2023). Program, araştırmacılara nitel verileri organize etme, analiz etme ve sistematik olarak yorumlama fırsatı sunarak teorik modellerin test edilmesine ve yeni teorik çerçevelerin geliştirilmesine olanak tanımaktadır (Creswell, 2013, s. 203).

Tablo 1. Araştırma Sonucunda Belirlenen Doktora Tezleri

Tez No	Tez Adı	Yılı
1	Sağlık işletmelerinde finansal performansın değerlendirilmesi ve hastane işletmeleri için bir model önerisi	1992
2	Sağlık ekonomisi: Finansmanı ve ekonometrik bir analiz çerçevesi	1997
3	Türkiye'de sağlık ekonomisinin mikro ve makro boyutları	2007
4	Ulusal hanehalkı cepten sağlık harcamalarının finansmanda dikey hakkaniyet açısından değerlendirilmesi	2008
5	Sağlık işletmelerinde finansal riskin ölçülmesi ve değerlendirilmesi	2009
6	Türkiye'de sağlık-gelir ilişkisi	2010
7	Sağlık işletmelerinde finansal performansı etkileyen unsurlar ve finansal performansın ölçülmesi: Hastanelerde bir uygulama	2013
8	Türkiye sağlık sisteminde finansal sürdürülebilirlik: Paydaş görüşleri ve değerlendirmeleri	2015
9	Sağlık hizmetlerinde hakkaniyet ve sağlık-ücretler ilişkisi: Türkiye üzerine bir inceleme	2015
10	Sağlık hizmetleri finansmanında eşitsizlik ve hakkaniyet ile katastrofik sağlık harcamaları arasındaki ilişki	2017
11	Ülke deneyimleri ışığında sağlık teknoloji değerlendirmesinin sağlık finansman sisteminin sürdürülebilirliğine etkisi ve Türkiye için model önerisi	2017
12	Türk sağlık sisteminin finansal sürdürülebilirliği	2019
13	Sağlık ekonomisinde sağlık hizmetlerinin finansmanı ve sağlık finansman yöntemleri: Bir uygulama	2020
14	Bilişsel ve duygusal eğilimlerin finansal karar verme süreçlerine etkisinin davranışsal finans açısından değerlendirilmesi: Sağlık profesyonelleri üzerine bir uygulama	2022
15	Sağlık çalışanlarında finansal iyi olma halinin risk alma tutumu aracılığıyla işten ayrılma niyetine ve finansal tutuma etkisi: Ekonomi okuryazarlığının aracı rolü	2023
16	Türkiye'de kamu sağlık harcamalarının finansmanı, sürdürülebilirliği ve temel belirleyicileri	2023

Kaynak: YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından faydalanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1'de Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan ve sağlık finansmanı ve sağlık finansmanında sürdürülebilirlik odaklı olan ulaşılan doktora tezleri gösterilmektedir. 1992-2023 yılları arasında yayımlanan bu tezler, sağlık finansmanına ilişkin akademik çalışmalarda hangi konuların ele alındığını ve zaman içindeki eğilimleri ortaya koymaktadır. Tablodaki tez başlıkları incelendiğinde, sağlık finansmanı alanında gerçekleştirilen araştırmaların, finansal performans değerlendirmeleri, sağlık harcamalarının düzeyi ve adaleti, finansal riskler, sürdürülebilirlik, ekonomik karar süreçleri ve sağlık hizmetlerinde finansman yöntemleri gibi farklı odak noktalarına sahip olduğu görülmektedir. Özellikle son yıllarda sağlık finansmanında sürdürülebilirlik, sağlık sistemlerinin finansal sürdürülebilirliği ve bireylerin finansal davranışları gibi konuların ön plana çıktığı dikkat çekmektedir. 2010 yılı sonrasında, finansal risk yönetimi ve sağlık finansmanında sürdürülebilirliğin giderek daha fazla ele alınmaya başlandığı, bu kapsamda katastrofik sağlık harcamaları, sağlık finansman sistemlerinin sürdürülebilirliği ve bireysel finansal tutumların sağlık sektörüne etkileri gibi konulara yoğunlaştığı görülmektedir. Bu tablo,

sağlık finansmanına yönelik akademik çalışmaların yıllar içinde nasıl şekillendiğini, finansal sürdürülebilirlik odaklı araştırmaların zaman içinde arttığını ve günümüzde finansal risk yönetimi, sürdürülebilir sağlık finansmanı ve sağlık hizmetlerine erişimde adalet gibi konuların ön plana çıktığını göstermektedir.

3. BULGULAR VE ANALİZ

Bu bölümde, sağlık finansmanı ve sürdürülebilirlik bağlamında incelenen doktora tezlerinin kod matris analizleri sunulmaktadır. Yapılan analizlerde tezlerin niversite, il, yıl, bölüm sayısı ve literatür yoğunluğu gibi beş temel başlık altında sınıflandırılması amaçlanmıştır. Bu başlıklar, tezlerin hangi akademik kurumlarda üretildiğini, coğrafi dağlılıklarını, zaman içindeki eğilimlerini, disiplinler arası etkileşimini ve literatür kapsamlarını detaylı bir şekilde değerlendirmeye olanak tanımaktadır. MAXQDA 2020 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilen analizler, sağlık finansmanı alanındaki doktora çalışmalarının akademik yazına nasıl katkı sunduğunu belirlemek açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Bulgular, tezlerin belirlenen kategorilere göre dağlılımını ortaya koyarak, sağlık finansmanında sürdürülebilirliğin doktora düzeyinde nasıl ele alındığını sunmaktadır.

Tablo 2. Tezlerin Künyelerini Gösteren Kod Matrisi

Kod Sistemi	Tez 1	Tez 2	Tez 3	Tez 4	Tez 5	Tez 6	Tez 7	Tez 8	Tez 9	Tez 10	Tez 11	Tez 12	Tez 13	Tez 14	Tez 15	Tez 16	TOPLAM
REFERANSLAR																	0
Universiteler																	0
Balikesir Üniversitesi																	1
Ankara Üniversitesi																	1
Muğla Üniversitesi																	1
Kayseri Üniversitesi																	1
Hacettepe Üniversitesi																	3
İstanbul Üniversitesi																	1
Başkent Üniversitesi																	1
Atatürk Üniversitesi																	1
Erciyes Üniversitesi																	1
Marmara Üniversitesi																	2
Haliç Üniversitesi																	1
Dokuz Eylül Üniversitesi																	2
İller																	0
Ankara																	5
Muğla																	1
Balikesir																	1
Erzurum																	1
İstanbul																	4
Kayseri																	2
İzmir																	2
Yıl																	0
1992																	1
1997																	1
2007																	1
2008																	1
2009																	1
2010																	1
2013																	1
2015																	2
2017																	2
2019																	1
2020																	1
2022																	1
2023																	2
Bölüm Sayısı																	0
7 Bölüm																	1
5 Bölüm																	9
4 Bölüm																	2
3 Bölüm																	4
Literatür Yoğunluğu																	0
350+																	1
250-350																	4
150-250																	9
50-150																	2
Σ TOPLAM	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	80

Kaynak: MAXQDA programından faydalanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

İncelenen 16 doktora tezinin hangi üniversitelerde üretildiği, hangi illerde gerçekleştirildiği, bölüm sayıları ve literatür yoğunlukları Tablo 2’de görselleştirilmektedir. Balıkesir Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Muğla Üniversitesi, Kayseri Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Haliç Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi gibi çeşitli akademik kurumların sağlık finansmanı ve sürdürülebilirlik konusuna dair doktora düzeyinde araştırmalar ürettiği görülmektedir. Kod dağılımları incelendiğinde, bazı üniversitelerin bu alanda birden fazla tez üretirken, bazılarının ise tek bir çalışma ile temsil edildiği gözlemlenmektedir. İller bazında değerlendirildiğinde ise, Ankara, Muğla, Balıkesir, Erzurum, İstanbul, Kayseri ve İzmir gibi şehirlerde bulunan üniversitelerin bu alanda tezler ürettiği tespit edilmiştir. Kod matrisi, üniversiteler ve iller arasındaki dağılımı sistematik bir

şekilde ortaya koyarak, sağlık finansmanı ve sürdürülebilirlik alanındaki akademik çalışmaların coğrafi yayılımını analiz etmeye olanak tanımaktadır.

Bu bağlamda, kod matrisinde görülen dağılım, Türkiye’de sağlık finansmanı ve sürdürülebilirlik konularında akademik ilgiyi gösteren önemli bir göstergedir. Üniversiteler arasındaki farklılıklar, akademik yoğunluk, araştırma altyapısı ve konuya olan ilgiyi ortaya koyarken, iller bazındaki çeşitlilik, bölgesel akademik eğilimleri ve sağlık finansmanı ile ilgili çalışmalarda coğrafi dağılımı analiz etme açısından önemli veriler sunmaktadır. Tezlerin tarihsel dağılımlarına bakıldığında 1992-2023 yılları aralığında olduğu, en çok çalışmanın 2015, 2017 ve 2023 yıllarında yapıldığı tespit edilmektedir. Tez bölüm sayılarının daha çok 5 bölümden oluşturulduğu ve literatür yoğunluklarının 150-250 (9 tez), 250-350 (4 tez), 50-150 (2 tez) ve 350+ (1 tez) olarak sıralandıkları görülmektedir.

Tablo 3. Tezlerde Geçen En Sık 10 Kelimenin Frekansları

Sözcük	Frekans	Belge
health	5314	16
finansal	3952	16
gelir	2376	16
devlet	1748	16
Türkiye	1361	16
sosyal	1297	16
özel	1243	16
kamu	1072	16
hastane	963	16
sustainability	817	16

Kaynak: MAXQDA programından faydalanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

16 tezin sözcük frekansları incelemesinde en çok kullanılan ilk 10 kelimenin frekansları Tablo 3’te gösterilmektedir. Tablo oluşturulmadan önce sözcüklere tek tek bakılmış ve tarih, fiil, sıfat gibi bazı sözcükler elenerek analize devam edilmiştir. Elde edilen bulgular, sağlık finansmanı ve sürdürülebilirlik konusunun akademik literatürde hangi kavramlar etrafında şekillendiğini ortaya koymaktadır. “Health” (5314) ve “finansal” (3952) kelimelerinin en yüksek frekansa sahip olması, tezlerin genel çerçevesinin sağlık ve finans ekseninde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu durum, sağlık sistemlerinin finansmanı ve sürdürülebilirliği üzerine yapılan akademik araştırmaların öncelikli konularını vurgulamaktadır. “Gelir” (2376) ve “devlet” (1748) gibi terimler, kamu finansmanı ve devlet destekli sağlık politikalarının tezlerde önemli bir yer tuttuğunu işaret etmektedir. “Türkiye” (1361) kelimesinin yüksek frekansta kullanılması, çalışmalarda ülkemizin sağlık sistemine yönelik spesifik analizlerin ağırlıklı olarak ele alındığını göstermektedir.

Ayrıca, “sosyal” (1297) ve “özel” (1243) terimlerinin birlikte sık kullanımı, sağlık finansmanında sosyal devlet anlayışının ve özel sektör katkılarının nasıl değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. “Kamu” (1072) ve “hastane” (963) kelimeleri, sağlık hizmetlerinin finansmanında kamu-özel dengesi ve sağlık kuruluşlarının finansal sürdürülebilirliği konularının ele alındığını göstermektedir. Son olarak, “sustainability” (817) kelimesinin listede yer alması, sürdürülebilirlik kavramının akademik yazında önemli bir yer tuttuğunu doğrulamaktadır. Bu bulgular, sağlık finansmanı ile ilgili yapılan akademik çalışmaların temel kavramlarını ve araştırmalarda öne çıkan konuları belirlemek açısından önemli bir çerçeve sunmaktadır. Sağlık sistemlerinin finansal sürdürülebilirliği, kamu ve özel sektör ilişkileri, devlet destekli finansman modelleri ve gelir dağılımı gibi unsurlar, analiz edilen tezlerde en çok vurgulanan temalar arasında yer almaktadır.

Tablo 4. İçerik Vurgularına İlişkin Kodlarının Dağılımlarını Gösterir Kod Matrisi

Kod Sistemi	Tez 1	Tez 2	Tez 3	Tez 4	Tez 5	Tez 6	Tez 7	Tez 8	Tez 9	Tez 10	Tez 11	Tez 12	Tez 13	Tez 14	Tez 15	Tez 16	TOPLAM
İçerik Vurguları																	0
sağlık çalışanlarının finansal iyi olma hali																	1
risk alma tutumu ve ekonomi okuryazarlığı																	1
sağlık finansman sistemine cepten sağlık harcaması																	2
sağlık işletmelerinde finansal risk analizi																	1
sağlık işletmelerinde finansal performans																	2
sağlık harcamaları finansmanı																	2
sağlık ekonomisi ve sağlık hizmetleri																	2
sağlık sisteminde finansal sürdürülebilirlik																	3
sağlık finansmanı ve hakkaniyet																	4
refah ekonomisi ve sosyal politika																	1
sağlık gelir ilişkisi																	1
sağlık ekonomisi ve refah devleti																	1
TOPLAM	1	2	1	1	0	1	1	1	2	1	1	1	2	3	1	2	21

Kaynak: MAXQDA programından faydalanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

16 doktora tezinde öne çıkan tematik vurguların dağılımını ve hangi tezlerde yoğun olarak işlendiği Tablo 4’te gösterilmektedir. Kod matrisi, sağlık finansmanı alanındaki araştırmaların hangi alt konulara odaklandığını ve hangi başlıkların akademik yazında daha fazla yer bulduğunu analiz etme açısından önemli bir çerçeve sunmaktadır. Tablodaki bulgular incelendiğinde, “sağlık sisteminde finansal sürdürülebilirlik” ve “sağlık finansmanı ve hakkaniyet” kodlarının, birden fazla tezde ele alındığı ve geniş bir akademik ilgiyi yansıttığı görülmektedir. Bu durum, sağlık sistemlerinin finansal sürdürülebilirliği ile ilgili sorunların ve sağlık finansmanında adaletin son yıllarda akademik düzeyde daha fazla önem kazandığını göstermektedir. Ayrıca, "sağlık ekonomisi ve sosyal politika" ile "sağlık harcamaları finansmanı" gibi kodlar da belirli tezlerde yoğunlaşarak, sağlık politikalarının ekonomik yönüne duyulan ilgiyi ortaya koymaktadır.

Özellikle “sağlık çalışanlarının finansal iyi olma hali” ve “sağlık ekonomisi ve refah devleti” gibi kodların belirli tezlerde ele alınması, sağlık sistemlerinin finansmanındaki sosyal boyutların da araştırmalarda göz önünde bulundurulduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, “sağlık sistemine cepten sağlık harcaması” ve “sağlık finansmanı sisteminde ekonomik döngüsellik” gibi kavramlar sağlık hizmetlerinin bireyler üzerindeki ekonomik yükünü ve sağlık finansmanında döngüsel ekonomi anlayışının nasıl ele alındığını göstermektedir. Sonuç olarak, bu kod matrisi, sağlık finansmanında sürdürülebilirlik konusuna dair tezlerin hangi alt başlıklar etrafında şekillendiğini ve akademik ilgiyi hangi temaların yönlendirdiğini göstermektedir. Akademik çalışmaların finansal sürdürülebilirlik, sağlık harcamalarının yönetimi, sosyal politikalar ve sağlık ekonomisi çerçevesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bulgular, sağlık finansmanı alanında gelecekte yapılacak araştırmalar için önemli bir yönlendirme sağlamaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, sağlık finansmanında sürdürülebilirlik konusunu Türkiye’de yayımlanan doktora tezleri çerçevesinde ele almış, sağlık ve finans alanındaki akademik araştırmaların mevcut eğilimlerini ve bu alandaki literatürün nasıl şekillendiğini incelemiştir. Çalışmada, Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi üzerinden sağlık ve finans alanında yazılmış toplam 16 doktora tezi incelenmiş ve MAXQDA 2020 yazılımı aracılığıyla içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Kod matrisleri, sözcük frekans analizleri ve içerik vurgularına yönelik değerlendirmeler, sağlık finansmanında sürdürülebilirliğin akademik alanda nasıl ele alındığını ve hangi alt konuların ön plana çıktığını göstermektedir. Yapılan analizler, sağlık finansmanı ile sürdürülebilirlik kavramlarının akademik yazında giderek daha fazla yer bulduğunu, özellikle son yıllarda bu konunun farklı yönleriyle ele alındığını ortaya koymaktadır. Özellikle sağlık hizmetlerine erişimde finansal sürdürülebilirliğin sağlanması, sağlık harcamalarının yönetimi, kamu ve özel sektörün finansal katkıları ve bireylerin sağlık giderlerini karşılayabilme kapasitesi, incelenen tezlerde yoğun olarak işlenen konular arasında yer almaktadır. Bu çerçevede, sağlık finansmanında sürdürülebilirliğin yalnızca mali yönetim açısından değil, aynı zamanda sosyal adalet, sağlık hizmetlerine erişim hakkı ve sistemin uzun vadeli devamlılığı açısından ele alındığı görülmektedir.

Kod matrisleri ve içerik analizleri, sağlık finansmanının çeşitli temalar etrafında incelendiğini ortaya koymuştur. Tezlerde “sağlık ekonomisi ve refah devleti”, “sağlık finansmanı sisteminin sürdürülebilirliği”, “sağlık harcamaları finansmanı” ve “sağlık hizmetlerine erişimde ekonomik engeller” gibi temaların öne çıktığı görülmüştür. Özellikle “sağlık finansmanı ve hakkaniyet” kavramı, akademik yazında sıkça ele alınan konular arasında yer almakta olup, sağlık hizmetlerinin herkes için eşit ve erişilebilir olması gerekliliği vurgulanmaktadır. Kod matrislerinde elde edilen bir diğer önemli bulgu, “sağlık sisteminde cepten yapılan sağlık harcamaları” konusunun belirli tezlerde sıklıkla işlenmiş olmasıdır. Bu durum, sağlık harcamalarının bireyler üzerindeki ekonomik yükünün giderek arttığını ve bu konunun akademik çalışmalarda önemli bir başlık haline geldiğini göstermektedir. Özellikle düşük gelir gruplarındaki bireylerin sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı finansal zorluklar, sürdürülebilir bir sağlık finansman sisteminin oluşturulmasında dikkate alınması gereken temel konular arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, tezlerde “sağlık sistemlerinde finansal risk yönetimi” konusunun da öne çıktığı gözlemlenmiştir. Sağlık harcamalarının kontrol altına alınması, gereksiz maliyetlerin önlenmesi ve sağlık sigortası sistemlerinin etkinleştirilmesi gibi konular sürdürülebilir sağlık finansman politikalarının geliştirilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Özel sağlık sigortalarının yaygınlaştırılması, kamu-özel iş birliklerinin güçlendirilmesi ve sağlık sektöründe yenilikçi finansman modellerinin benimsenmesi literatürde önerilen başlıca sürdürülebilirlik stratejileri arasında yer almaktadır. Sözcük frekans analizlerine göre, tezlerde en sık kullanılan kavramlar “health”, “finansal”, “gelir”, “devlet”, “sosyal” ve “hastane” olmuştur. Bu bulgular, sağlık finansmanında sürdürülebilirliğin yalnızca ekonomik bir mesele olarak değil, aynı zamanda kamusal politika, sosyal refah ve bireysel finansal yeterlilik gibi çok boyutlu bir perspektifle ele alındığını ortaya koymaktadır.

Sağlık finansmanında sürdürülebilirliği sağlamak için kamu ve özel sektör finansman mekanizmalarının dengeli bir şekilde yapılandırılması büyük önem taşımaktadır. Kamu sağlık hizmetlerinin düşük gelirli gruplar için erişilebilir olması sağlanırken,

özel sağlık sigortalarının da finansal yükü dengeleyici bir unsur olarak etkin şekilde kullanılması gerekmektedir. Sağlık sistemlerinin uzun vadeli sürdürülebilirliği açısından finansal risk yönetimi ve maliyet kontrol mekanizmalarının geliştirilmesi, sağlık harcamalarının verimli ve adil bir şekilde dağıtılmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, sağlık hizmetlerine erişimde hakkaniyetin sağlanması, özellikle düşük gelirli bireylerin ve kırılgan grupların kaliteli sağlık hizmetlerine ulaşmasını güvence altına alarak sistemin bütüncül ve kapsayıcı bir yapıya kavuşmasına katkıda bulunacaktır. Dijital sağlık çözümleri ve yapay zekâ destekli uygulamalar sağlık sistemlerinin verimliliğini artırmada kritik bir rol oynayabilir ve sağlık harcamalarının daha iyi yönetilmesini sağlayabilir. Gelecekte yapılacak araştırmalar, sağlık finansmanında sürdürülebilirlik konusunu daha geniş veri setleriyle analiz etmeli, farklı ülkelerin sağlık finansmanı modellerini karşılaştırmalı ve dijital sağlık çözümlerinin ekonomik etkilerini daha ayrıntılı bir şekilde ele almalıdır. Bu kapsamda, disiplinler arası çalışmaların artırılması, sağlık ekonomisi, kamu yönetimi ve finans disiplinlerinin bir araya getirilerek çok yönlü araştırmaların yapılması, sağlık sistemlerinin sürdürülebilirliğini sağlamada önemli bir akademik katkı sunacaktır.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma etik kurul izni gerektiren analizleri kapsamadığından etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı: Makale içerisinde yapay zekâdan faydalanılmamıştır.

Yazar Katkıları: Yazarlar, çalışmanın tüm bölümlerine eşit katkı sunmuşlardır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Barr, M. S., Jackson, H. E., & Tahyar, M. E. (2016). *Financial regulation: Law and policy*. Foundation Press.
- Creswell, J. (2013). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*, (Çev.: Selçuk Beşir Demir), Eğiten Kitap, Ankara.
- Demir, Y. & Konak, F. (2023). *Sürdürülebilirlik raporlarında içerik analizi: Gıda sektöründe yer alan işletmeler üzerine bir değerlendirme*. 2. *Bilsel Uluslararası Truva Bilimsel Araştırmalar ve İnovasyon Kongresi Bildiri Kitabı* içinde (s. 320–327). Çanakkale, Türkiye.
- Heller, P. S. (2003). Who will pay? Coping with aging societies, climate change, and other long-term fiscal challenges. *Finance & Development*, 40(3), 36–39.
- Kates, R. W., Parris, T. M. & Leiserowitz, A. A. (2012). What is sustainable development? Goals, indicators, values, and practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 47(3), 8–21. DOI: 10.1080/00139157.2005.10524444.
- Konak, F. & Demir, Y. (2023). Sürdürülebilirlik ve sosyal finans: Sosyal etki tahvilleri üzerine bir araştırma. *Denetim ve Güvence Hizmetleri Dergisi*, 3(1), 11–35.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage Publications.
- MAXQDA. (2023). *Maxqda nedir?* Erişim adresi: <https://www.maxqda.com/what-is-maxqda>.
- McIntyre, D. & Meheus, F. (2017). Fiscal space for domestic funding of health and other social services. *Health Economics, Policy and Law*, 12(2), 159–177. DOI: 10.1017/S1744133116000438.
- Mills, A. (2014). Health care systems in low- and middle-income countries. *New England Journal of Medicine*, 370(6), 552–557. DOI: 10.1056/NEJMr1110897
- Rechel, B., Wright, S., Edwards, N., Dowdeswell, B. & cKee, M. (2018). *Financing healthcare in Europe: Key challenges and policy responses*. European Observatory on Health Systems and Policies.
- Rockström, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, Å., Chapin, F. S., Lambin, E. F., ... & Foley, J. A. (2009). A safe operating space for humanity. *Nature*, 461(7263), 472–475. DOI: 10.1038/461472a.
- Saltman, R. B., Duran, A. & Dubois, H. F. (2019). *Governing public hospitals: Reform strategies and the movement towards institutional autonomy*. WHO Regional Office for Europe.
- Scoones, I. (2007). Sustainability. *Development in Practice*, 17(4–5), 589–596.
- Tatar, M., Mollahaliloğlu, S., Şahin, B., Aydın, S., Maresso, A. & Hernández-Quevedo, C. (2011). Turkey: Health system review. *Health Systems in Transition*, 13(6), 1–186.
- United Nations (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. Erişim adresi: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- World Health Organization (WHO). (2023). *Global report on health financing sustainability*. Erişim dresi: <https://www.who.int/news/item/07-05-2024-who-results-report-2023-shows-notable-health-achievements-and-calls-for-concerted-drive-toward-sustainable-development-goals>
- World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Our common future*. Oxford University Press. <https://www.are.admin.ch/are/en/home/media/publications/sustainable-development/brundtland-report.html>
- Xu, K., Evans, D. B., Kawabata, K., Zeramdini, R., Klavus, J. & Murray, C. J. (2011). Household catastrophic health expenditure: A multicountry analysis. *The Lancet*, 362(9378), 111–117. DOI: 10.1016/S0140-6736(03)13861-5.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

